

horitzons nous

- ☆ *G. L. Raimundo a les commemoracions del Cinquantenari d'Octubre.*
- ☆ *La revolució a Rússia ; casualitat o necessitat ?*
- ☆ *Una extraordinària victòria : el 27 d'octubre.*
- ☆ *J. Fontana comenta Gramsci.*
- ☆ *J. R. Capella : Notes sobre l'Estat de Dret.*
- ☆ *Els CIX Jocs Florals de la Llengua Catalana*

12

QUART TRIMESTRE 1967

Director Gerente: F. DETRELL.

Redacció: PATRIOTISMO NO. 142, MEXICO 18, D. F.

Administración: CALLE CORREGGIO 32 BIS, CIUDAD DE LOS DEPORTES, MEXICO 19, D. F.

PUBLICACION TRIMESTRAL

Declarada licita su publicación en lo relativo a la cultura y la educación, según dictamen de la Secretaría de Educación Pública, comunicado en Oficio n° 581, de fecha 22 de agosto de 1962.

50 ANIVERSARI DE LA REVOLUCIO D'OCTUBRE	1
A la Unió Soviètica, en el Cinquantenari del gran Octubre, <i>Gregori Lòpez Raimundo</i> ♦ La Revolució d'Octubre a Rússia, una casualitat o una necessitat? <i>Pàvel Bolobúiev</i> ♦ <i>Un poeta català i el nou Estat proletari.</i>	
SOCIALS	23
27 d'octubre; una extraordinària victòria, <i>Josep Maria Sendrós</i> ♦ Per un plantejament democràtic de la lluita de les dones, <i>Lluisa Vives</i> ♦ Expedient de crisi a la Rockwell-Cerdans.	
EL PENSAMENT I L'ACCIO	39
Gramsci i la ciència històrica, <i>Josep Fontana i Làzaro</i> ♦ Notes sobre l'Estat de Dret i la societat democràtica, <i>J.R. Capella</i> ♦ Sobre l'onze de setembre, <i>M.C.</i> ♦ Va Convivència de filòsofs joves, <i>S.J.</i>	
LES ARTS	54
Entorn de les Primeres Jornades Internacionals de Cinematografia.	
LES LLETRES	57
Els CIX Jocs Florals de la Llengua Catalana: Els CIX Jocs Florals a Marsella, <i>Melcior Cartón</i> ; Discurs de <i>Maria Aurèlia Capmany</i> , Presidenta del Consistori; Discurs de <i>Francesc Vallverdú</i> , Secretari Mantenedor; Carta de l' <i>Abat Escarrè</i> als Jocs; Discurs de gràcies de <i>Robert Lafont</i> , Secretari Mantenedor; Discurs del Secretari de Relacions de la Comissió Organitzadora al Sopar de Germanor; Opinió recollides entre els assistents (entreviu a <i>Margarida Abril</i> i a <i>Josep Montoliu</i>). El Catàleg de llibres en català, <i>R.</i>	
FULLS OBERTS	72
EL NO, de Ramón Folch i Camarasa; LA PLUJA MORTA, de Victor Mora; PETROVKA 38, de Julià Semionov.	
DOCUMENTS	76
Després de l'Onze de setembre; contra les violències repressives, per la dissolució de les bandes de porristes. En recolzament de les Comissions Obreres. Declaració Constituent del Comitè Català de Solidaritat amb el poble Vietnamès, Jocs Florals de la Llengua Catalana; Veredictes.	
FE D'ERRATES	80

PER UN PLANTEJAMENT DEMOCRÀTIC DE LA LLUITA DE LES DONES

Es significatiu l'interès actual que per la « dona » —i, per tant, per les masses femenines— demostren nuclis polítics i parapolítics importants, sobretot catòlics, en revistes, publicacions, etc. Aquest interès, a més d'expressar la temptativa, per part de certs grups, de revisar actituds i sensibilitats anacròniques fins i tot a Espanya enfront del problema de la dona dins la societat actual, revela al mateix temps com aquestes forces consideren importants i disponibles les masses femenines.

De tota manera, per afirmar que la « disponibilitat » de les dones avui ha canviat, no cal recórrer a aquesta prova indirecta. Hi ha senyals evidents d'una naixent inquietud política entre les dones. Es a dir, existeix una difusa —bé que sovint encara genèrica— voluntat de participació activa, de compromís responsable, d'iniciativa política. La importància —i la garantia— d'aquests primers senyals d'una revifalla política de les dones està, sobretot, en la coincidència d'aquest fenomen amb el moviment general de renovació que anima la classe obrera i altres sectors del país, en un moment en què la classe dirigent, per les característiques de la fase de desenvolupament que travessa avui la societat espanyola, es revela incapaç de contenir dins les velles fórmules de pressió les contradiccions que l'esquincen.

Tanmateix, això no ha de fer subvalorar —sinó, al contrari, desemmascarar i combatre— les temptatives que grups de la classe dirigent estan portant a terme per a superar —ni que sigui a nivell de pures afirmacions i amb contradiccions evidents— alguns aspectes d'aquesta crisi. A més, en el cas de les dones el pes d'una campanya de pressió ideològica, bé que sigui només demagògica, és força inquietant, perquè aquesta pressió constitueix des de sempre en les societats burgeses una forma impor-

tant de contenció de les masses femenines. Enfront del desgast evident que ha sofert en la consciència col·lectiva la vella concepció de la dona, definida únicament com a esposa i mare, es perfila així l'intent d'aplegar les energies de les dones cap a una afirmació de la pròpia personalitat subtilment i profundament equívoca —i per això mateix força perillosa— a través d'una nova concepció de la dona que posa al dia els vells esquemes de la feminitat acoblant-los i adaptant-los al nou paper de « consumidora », que els interessos constituïts li atribueixen.

L'èxit, o no, d'aquesta operació dependrà indubtablement de molts factors, però segurament en gran mesura de la capacitat de replicar-la i combatre-la. D'aquí, doncs, la necessitat i la urgència de reconsiderar, en el seu complex, quina ha d'ésser l'autèntica política democràtica enfront dels problemes de les dones. Les forces que volen un profund renovament del país tenen, efectivament, consciència d'aquesta exigència. Però —repetim-ho— no es tracta tan sols de prestar atenció als problemes de les dones, de donar-los-hi un lloc al costat dels altres problemes de la societat catalana i espanyola en conjunt: es tracta d'elaborar una plataforma política general, clara i coherent per a la solució d'aquests problemes. Ditem més encara: és necessari que aquesta formulació política general visqui dins la consciència concreta de les forces democràtiques, actuï coherentment en les seves tries i en les seves decisions polítiques a tots els nivells.

Ara bé: és justament aquesta clara consciència col·lectiva el que manca. Al contrari, en el camp mateix de les forces més tenaçment i conscienciosament compromeses a realitzar una profunda transformació de la societat coexisteixen encara plantejaments polítics diversos, equívocs i con-

tradictoris i tot de la lluita de les dones. Serà potser útil, doncs, de començar precisament amb l'anàlisi crítica d'aquestes concepcions encara persistents i operants, en

l'intent de definir i aclarir a través d'aquesta confrontació crítica una concepció autènticament democràtica de la lluita de les dones.

La concepció que més tenaçment persisteix entre les forces polítiques democràtiques, fins i tot socialistes, és bastant difícil de definir perquè, més que en fórmules generals i explícites, es manifesta en la praxis política. Aquesta concepció, tanmateix, consisteix a considerar la lluita de les dones com inspirada fonamentalment per una intuïtiva i emotiva solidaritat amb la de llurs marits i fills: així, a la inversa, aquests defensen per motius anàlegs les reivindicacions i la lluita de les dones. En definitiva, la lluita de les dones és concebuda com una lluita subalterna, que no es proposa objectius específics o els identifica en cada ocasió amb objectius parcials, sovint contingents, més sovint encara nascuts d'iniciatives i lluites en altres terrenys.

Que quedi ben clar que allò que ara està en discussió és *la manera de concebre la lluita*. La constatació que avui, en les condicions actuals, la lluita de les dones sigui encara necessàriament dispersa, que es proposi encara uns objectius parcials, pertany a un ordre de consideracions diferent: demostraria, en tot cas que un moviment polític no pot realitzar plenament els seus objectius des dels seus inicis, no pas que els hagi d'ignorar. I d'això, precisament, es tracta: és just, en aquest moment i al nostre país, de concebre —i per tant de dirigir i organitzar— la lluita de les dones únicament com una lluita subalterna, com una forma de suport i solidaritat amb la d'altres sectors, sense esforçar-nos a trobar-li una perspectiva pròpia i específica?

La concepció que critiquem conté la renúncia implícita a l'elaboració d'aquesta perspectiva més àmplia. Aquesta renúncia no neix sols de les limitacions externes, de les dificultats materials indubtablement existents per a desenvolupar la lluita de les dones: neix també d'unes implícites limitacions de fons, d'uns errors teòrics en jutjar la naturalesa i l'origen dels problemes femenins.

Primer de tot, ni que sigui inspirada per les millors intencions, aquesta concepció enclou de fet una consideració de la dona com a ésser especialment necessitat de protecció, com a eterna menor d'edat, com a inferior. Implícitament s'accepta i es con-

firma així la discriminació de que la dona és víctima dins la societat capitalista i, per tant, no es facilita —tot al contrari— la presa de consciència col·lectiva de la injustícia d'aquesta discriminació.

Però sobretot —i això és bastant més greu— sembla que se n'ignorin les causes estructurals, és a dir, l'estret lligam que existeix entre explotació del treball en general i condició d'inferioritat en què és mantinguda la dona. Ara bé, quan es descobreix o se subvalora la funció que té dins el mercat del treball la mà d'obra femenina —és a dir, el fet que l'explotació de tota la mà d'obra s'obté mantenint intencionalment la dona en condicions d'inferioritat per exercir una pressió sobre el mercat del treball en conjunt—, no solament es perjudica la causa de les dones, sinó la lluita general del proletariat.

Les conseqüències d'aquesta concepció insuficient de la lluita de les dones en la praxis política són —i s'hi fan cada dia més— igualment greus. Aquestes poden, força esquemàticament, resumir-se així:

1) Una instrumentalització inconscient de les masses femenines, en la incapacitat de copsar les possibilitats objectives d'una autèntica política de masses. Això és sobretot greu pel fet que aquestes masses estan en gran majoria *directament* (si bé no conscientment) interessades en la lluita del proletariat: és a dir, hi estan interessades no solament les dones proletàries, sinó, potencialment, les camperoles, les empleades, les intel·lectuals, les estudiantes, les dones mateixes de la petita burgesia. La persistència, de fet, de la condició d'inferioritat en què es troben en l'actual societat és deguda avui fonamentalment a l'interès del capitalisme a mantenir determinades condicions d'explotació de les forces del treball. Víctimes, directes o indirectes, d'aquesta explotació són, doncs, la gran majoria de les dones. La qual cosa no significa, naturalment, que les dones se sostreguin a l'actual divisió en classes de la societat, sinó que la classe burgesa no sols no representa els interessos de la majoria de les dones, ans tampoc no defensa els interessos de les dones burgeses en tant que dones, i sí, en canvi, en tant que pertanyents a la classe social.

Per a promoure, doncs, un moviment femení cal no solament inspirar-se en un genèric sentiment de solidaritat, sinó aclarir que les raons d'aquesta solidaritat neixen objectivament de la identitat d'objectius i problemes entre la majoria de les dones, d'una banda, i la classe obrera, de l'altra, en primer lloc, i tots els grups socials interessats en la transformació de la societat.

2) S'empobreix la lluita política del proletariat en sostreure un tema —l'alliberació de la dona— que, en canvi, li és naturalment i tradicionalment propi. En efecte, el proletariat és l'única classe capaç de resoldre el problema de la dona, l'única

classe que en combatre contra l'explotació del treball combat alhora per eliminar la causa social més profunda de la discriminació de la dona.

3) Es fragmenta la lluita, se l'esgota en objectius parcials, en arrencar-la de la perspectiva general i final. En canvi, la presència en la perspectiva de la lluita democràtica d'objectius com l'alliberació real de la dona és, d'una banda, un estímul fecund i idealment eficaç per a accelerar el procés en totes les seves etapes, i, de l'altra, assegurar als objectius parcials una significació no contingent, inserint-los en un procés continu i ascendent.

Una altra, i gairebé diametralment oposada, concepció de la lluita de la dona és la que per comoditat de referència i per analogia anomenarem « concepció feminista ». També en aquest cas, més que davant unes formulacions explícites i orgàniques, ens trobem —i molt sovint— enfront d'uns residus, a vegades incoherents, d'una concepció "feminista". D'aquí, doncs, la utilitat d'una discussió d'aquesta concepció en el seu complex, per tal de superar a l'origen les disparitats de criteri sobre casos particulars, que d'aquella concepció deriven.

La concepció feminista de la lluita de les dones parteix de l'afirmació que el problema central de la dona és el de la seva discriminació al si de la societat i, per tant, que l'objectiu central de la seva lluita ha d'ésser el de la seva emancipació. Cal estar perfectament d'acord en aquesta afirmació: la disparitat comença quan s'anul·litza quina és concretament dins la nostra societat la causa d'aquesta discriminació. La posició feminista consisteix a subvalorar la causa estructural d'aquesta discriminació i a concebre l'emancipació de la dona com possible dins el marc de la mateixa societat que modernament la manté. Concretament, la discriminació de la dona fóra una incongruència, una cosa sense sentit, un residu anacrònic, que ja no es justifica des del moment en què la dona ha entrat en la producció industrial. Al contrari, és evident que la discriminació de la dona és coherent amb la llei de màxim benefici que regula la societat capitalista i, per tant, que aquesta és ineliminable en una tal societat si no és a través d'una lluita per profunds canvis d'estructura.

Un exemple típic de la concepció « feminista » és la sobrevaloració de la funció alliberadora del treball social per a la

dona: entrar en la producció social és la panacea de tots els mals que la dona sofreix actualment. Al contrari, l'ingrés de la dona en la producció industrial és precisament la causa moderna de la seva explotació i, en conseqüència, de la condició d'inferioritat en què actualment es troba. L'ingrés de la dona en la producció social és alliberador només en tant que li ofereix la consciència dels seus drets, la possibilitat de formes organitzades de lluita i, sobretot, l'íntima solidaritat de tot el món del treball igualment interessat a combatre l'explotació capitalista.

Finalment, una concepció « feminista » dels problemes de la dona és ingenuament optimista en les confrontacions del paper de l'educació en el procés d'alliberament de la dona, gairebé com si la causa de la discriminació consistís en l'escassa consciència que les dones tenen de llurs drets. Es desconeix, en canvi, que, donades les especials característiques de l'explotació de les dones —és a dir, donada la importància del moment « ideològic » com a instrument d'aquesta explotació— la consciència de les dones només pot néixer de la lluita i no en pot ésser pas la premissa.

Tanmateix, el que més preocupa i empeny a una clarificació definitiva són les conseqüències polítiques d'una tal concepció. Quines són aquestes conseqüències?

1) En subvalorar les causes socials de la discriminació de les dones, no es reconeixen les relacions que hi ha entre lluita femenina i lluita general per la renovació del país. Aquest és un punt, sobre el qual cal insistir: la lluita general i la lluita específica de les dones coincideixen, són moments inescindibles d'una única lluita. L'alliberació de la dona serà el resultat de la lluita general, a la qual hauran con-

tribuit homes i dones: la contribució de les dones pot i deu ésser específica, però serà important en la mesura que coincidirà amb la lluita general pel renovament de la societat.

2) Se subvaloren, doncs, el pes, la importància que tenen en la lluita de les dones els problemes generals de la societat, que en aquest moment interessen i afecten profundament les masses femenines, com ara els problemes de la casa, de la carestia de la vida, de l'educació dels fills. De fet, existeixen, actualment, dues categories de problemes que interessen les masses femenines: els que neixen de la discriminació de la dona dins la societat; i d'altres problemes, com els que he assenyalat, els quals, malgrat ésser comuns a homes i dones, condicionen avui de manera decisiva la vida, les possibilitats, les aspiracions mateixes de grans masses de dones. La concepció « feminista » de la lluita de les dones tendeix a subvalorar aquest segon nucli de problemes, a considerar-lo, en el

millor dels casos, instrumentalment, o, fins i tot, a jutjar-lo perillós com a terreny de lluita, pel fet que bloquejaria les dones al voltant d'uns temes i d'uns problemes, dels quals, en canvi, sobretot i abans que res, hauria d'alliberar-se. Aquests problemes, al capdavall, no serien els veritables, els autèntics problemes de la dona.

Ara bé, no solament aquests problemes són avui els principals entrebanes que les dones troben en el camí de llur emancipació, sinó que la sensibilitat de les masses femenines per aquests problemes revela que aquestes masses són ja intuïtivament capaces de reconèixer en les estructures de la societat actual —d'on sorgeixen directament i immediatament aquells problemes— les causes de la injustícia que elles pateixen. Ignorar o menysprear, per tant, aquests problemes en el moment de concebre i organitzar un moviment femení significa abocar de nou les dones cap al cul-de-sac d'un feminisme reformista petit-burgès.

Una tercera concepció de la lluita de les dones mereix igualment atenció crítica. També aquí, per facilitar les referències, donarem un nom: l'anomenarem concepció « extremista », bé que, com veurem pel context, sigui ben poc revolucionària. És una tesi bastant difosa i no solament a casa nostra: la sostenen a Itàlia nuclis importants de comunistes i fou defensada en un congrés no gaire llunyà de les dones per la delegació xinesa. A Espanya se sol trobar sobretot en ambients intel·lectuals.

Els problemes de la dona —diuen— neixen del contrast antagònic entre capital i treball. Els problemes de la dona, doncs, no poden ésser resoltos si no és amb la inversió total de les estructures actuals de la societat, és a dir, dins el marc d'una societat socialista. El primer, i únic, problema d'un revolucionari és el canvi d'estructures, que són la base d'allò que ell combat: el problema de la dona, com molts altres problemes de la societat, és un problema secundari, que depèn del primer. Per tant, la lluita de les dones coincideix i ha d'inserir-se completament dins la lluita de classe: la creació de moviments de massa femenins no sols és inútil —pel fet que la solució dels problemes de la dona vindrà només del canvi d'estructures, resultat mecànic d'aquest—, sinó també perillosa, ja que si la dona dins la societat

actual és discriminada, no és permissible, al seu torn, de discriminar per combatre la discriminació.

Aquesta concepció és un exemple típic de com unes afirmacions generals justes, però incompletes, poden portar a conseqüències errades per manca de sentit polític. En efecte, és veritat que els problemes de les dones neixen del contrast entre capital i treball, però reflecteixen al mateix temps una contradicció « interna » de la societat capitalista entre tendències objectives d'aquesta societat (concretament: nova divisió del treball, introducció de la dona en la producció industrial, socialització de funcions —com educació dels fills o atenció sanitària— abans confiades a elles, etc.) i altres trets de fet de la mateixa societat (com l'interès a mantenir, a través de les institucions, de la pressió ideològica, etc., una determinada situació anacrònica de la dona). Això significa que l'alliberació de la dona no interessa *exclusivament* la classe obrera, sinó també a capes diverses i força extenses de la població.

Una altra consideració de fons és que, darrera les afirmacions « extremistes » que hem esmentat, s'amaga una concepció màgica i escatològica de la revolució. La conquesta del poder i la construcció d'una societat socialista són, tanmateix, uns pro-

cessos complexos en què el canvi d'estructures representa, certament, el nus central, però que no poden ésser concebuts aïllant-los de llur projecció temporal, del present que els prepara i del futur que els realitza a tots els nivells.

Al costat d'aquestes consideracions generals és important d'observar com una concepció que confii la solució dels problemes de les dones només i únicament al canvi d'estructures porta com a conseqüència a greus errors polítics. Aquests errors, breument, són:

1) Negació implícita i subvaloració pràctica de la política de masses. Ara bé, aquesta política no sols és un instrument

tàctic del proletariat, sinó l'afirmació, ja avui, del caràcter hegemònic del proletariat, de la seva capacitat i possibilitat de re-soldre els problemes de la societat en el seu conjunt. Desconèixer això significa fer retrocedir el proletariat cap a una forma ja superada de consciència de classe, estretament lligada a interessos particulars, corporatius.

2) Empobriment de la lluita del proletariat, en rebutjar les formes concretes i històricament determinades que d'aquesta lluita se li ofereixen, per jutjar-les indignes dels seus objectius revolucionaris. Per contra, aquests objectius poden concretament realitzar-se només al llarg d'un procés d'etapes successives i necessàries.

Aquests són —bastant breument i esquemàticament— els principals temes en discussió entre els que es proposen de trobar el veritable, l'autèntic terreny per la lluita democràtica de les masses femenines. És evident que la decisiva clarificació de tots aquests problemes naixerà en definitiva de l'experiència concreta de la lluita de les dones, així com és cert que la manca d'aquesta experiència és causa decisiva de la confusió i desorientació encara existents. Però també és certa l'afirmació inversa: és

a dir, que l'escassa o insuficient visió política dels problemes de les dones ha impedit, en part, o ha entrebancat, durant aquests anys, l'esbargiment de les dificultats externes resistents a l'esforç combatiu de nuclis de dones d'avantguarda; i que —preocupació aquesta bastant més greu— la persistència d'aquesta insuficiència pot perjudicar l'eficàcia i la importància de la lluita, que ja comença d'estendre's a masses més àmplies, decidides a assumir un paper propi en la lluita general per la renovació del país.

"...L'aparició de l'anomenada Assemblea Democràtica de Dones de Sant Medir és una novetat de les més positives del darrer període.

"Sota el seu impuls, desenes de dones de diverses ideologies s'han incorporat amb tota decisió al moviment democràtic. En un altre lloc hem destacat ja la seva participació en els actes del Primer de Maig. Però també són actives les dones a les Comissions Obreres, en la solidaritat amb els empresonats i llurs famílies, en l'acció per la Pau, a favor del Vietnam, etc.

"Mes, per a seguir desenrotllant-se, el Moviment Democràtic femení cal que amb urgència s'assenti a les barriades. Es a dir; l'Assemblea Central (anomenada de Sant Medir), hauria de proposar-se l'organització d'assemblees similars per barriades, a través de les quals s'obririen possibilitats il·limitades d'influir i mobilitzar a mils de dones en la defensa dels seus drets i en la batalla general de tot el país."

(De l'opuscle "En la Bona Via", G.R.L., 1967.)
